

DOI: 10.18559/SOEP.2017.5.9

Katarzyna Woźniak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Ekonomii,

Katedra Makroekonomii i Badań nad Rozwojem

katarzyna.wozniak@ue.poznan.pl

ZRÓŻNICOWANIE NATĘŻENIA ZAGRANICZNYCH MIGRACJI LUDNOŚCI (NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTW W POLSCE)

Streszczenie: Głównym celem artykułu była identyfikacja oraz ocena natężenia zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w województwach w Polsce w latach 2004–2014. Artykuł składa się z trzech części. Pierwsza to wprowadzenie do problematyki przepływów migracyjnych ludności. Druga prezentuje bezwzględne oraz względne mierniki natężenia ruchu migracyjnego. Ostatnia część artykułu to analiza empiryczna natężenia przepływów migracyjnych ludności w województwach w Polsce. W artykule przyjęto tezę, że województwa w Polsce charakteryzują się zróżnicowanym poziomem natężenia zagranicznych migracji ludności na pobyt stały. Przeprowadzona analiza wskazała, że regionami, które charakteryzowały się najwyższym natężeniem zagranicznych migracji ludności na pobyt stały, były województwa: śląskie, dolnośląskie i opolskie.

Słowa kluczowe: makroekonomia, migracje, migracje zagraniczne.

Klasyfikacja JEL: J1, R23.

THE DIVERSITY OF THE INTENSITY OF FOREIGN MIGRATION (WITH THE EXAMPLE OF VOIVODESHIPS IN POLAND)

Abstract: The aim of this paper was to identify and assess of the intensity of foreign migration for permanent residence in voivodeships in Poland in the years 2004–2014. The paper consists of three parts. The first part is an introduction to

the issue of migration flows. The second part presents absolute and relative measures of the intensity of migration flows. The last part of the paper is an empirical analysis of the intensity of foreign migration in voivodeships in Poland. The analysis hypothesis in the study is the following: voivodeships in Poland characterised by the diversity level of the intensity of foreign migration for permanent residence. The research presents, that voivodeships, which are characterised by the highest intensity of foreign migration for permanent residence were: śląskie, dolnośląskie and opolskie.

Keywords: macroeconomics, migration, foreign migration.

Wstęp

Celem artykułu była identyfikacja i ocena natężenia migracji zagranicznych ludności na pobyt stały na przykładzie województw w Polsce. Zakres czasowy analizy obejmuje lata 2004–2014¹, co wynika z dostępności danych statystycznych w momencie przeprowadzania analizy oraz z przesłanek merytorycznych, tj. zamiaru zanalizowania poakcesyjnych przepływów migracyjnych ludności (po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej). Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych – NUTS (fr. *Nomenclature des unités territoriales statistiques*) [GUS 2005, s. 1–8] zakres przestrzenny analizy obejmuje 16 jednostek administracyjnych (województw) w Polsce. W artykule wykorzystano metody jakościowe: krytyczną analizę literatury i wnioskowanie dedukcyjne oraz metody ilościowe: narzędzia statystyki opisowej (bezwzględne i względne mierniki natężenia ruchu migracyjnego). W artykule przyjęto następującą tezę – województwa w Polsce charakteryzują się zróżnicowanym poziomem natężenia zagranicznych migracji ludności na pobyt stały.

1. Przepływy migracyjne ludności – zarys problematyki

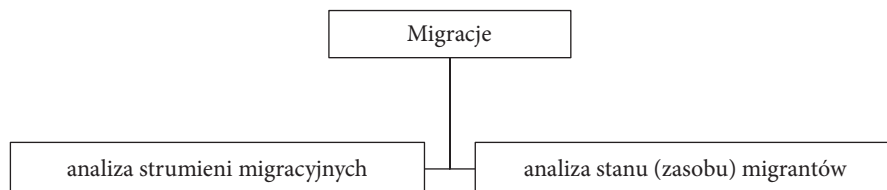
W ostatnich latach nastąpił znaczący wzrost zainteresowania problematyką migracji. Migracja jako integralna część procesów rozwojowych i społecznych skłania wielu badaczy do postrzegania jej z szerszej perspektywy [Beine, Docquier i Özden 2012, s. 2–3]. Pojęcie migracji może być zatem ana-

¹ W niektórych obliczeniach okres analizy ograniczono do lat 2005–2014, co było związane z dostępnością danych statystycznych oraz dążeniem do zachowania spójności otrzymanych wyników.

lizowane z perspektywy wielu dyscyplin naukowych: ekonomii, demografii, socjologii, nauk politycznych, antropologii, historii [Knapińska 2012, s. 44]. Migracja to pojęcie niejednoznaczne i trudne do zdefiniowania, związane jest jednak zawsze z ruchem przestrzennym i wymiarem czasowym. Migracja dotyczy również przekraczania granic administracyjnych lub państwowych oraz zmiany miejsca zamieszkania [Bilsborrow 1998, s. 3–5]. Według Międzynarodowej Organizacji do spraw Migracji (International Organization for Migration, IOM) migracja to ruch ludności, który obejmuje każdy rodzaj ruchu ludności, niezależnie od przyczyny i długości. Migracja dotyczy zatem: uchodźców, wysiedleńców, migrantów zarobkowych oraz osób przemieszczających się w innych celach, np. łączenia rodzin [IOM 2011]. W obliczu globalizacji, zmian kulturowych i politycznych oraz nowych technologii w komunikacji i transporcie migrację należy postrzegać jako złożony proces, który jest związany z oddziaływaniem czynników: ekonomicznych, społecznych, politycznych i kulturowych [Castles i Miller 2011, s. 45–46]. Mimo rozwoju komunikacji oraz transportu, migracja nadal pozostaje stosunkowo ryzykownym przedsięwzięciem. Wiąże się bowiem z takimi trudnościami, jak: bariery prawne, konieczność przystosowania społecznego, obciążenia finansowe oraz szeroko pojęta niepewność związana z migracją do nowego obszaru [Beine, Docquier i Özden 2012, s. 4].

Migracje można podzielić według kilku różnych kryteriów: rodzaju bądź administracyjnego statusu jednostki terytorialnej/osiedleńczej (wewnętrzne i zewnętrzne, wewnątrz- i międzyregionalne, miasto-wieś); długości okresu pozostawania w nowej jednostce terytorialnej/osiedleńczej (krótko- i długookresowe); statusu prawnego osoby migrującej (nieudokumentowane, legalne); jednostki terytorialnej obserwacji migracji (napływ i odpływ) oraz głównego motywu migracji (zarobkowe, osiedleńcze, rodzinne, uchodźcze itp.) [Okólski i Fihel 2012, s. 107].

Zjawisko migracji podlega analizie z dwóch różnych perspektyw (rysunek 1). Pierwsza perspektywa związana jest z analizą strumieni migra-

Rysunek 1. Analiza migracji z dwóch perspektyw

Źródło: na podstawie: [Okólski i Fihel 2012, s. 107–108].

cyjnych, w odniesieniu do sumarycznych liczb migracji danych kategorii. Z kolei druga perspektywa to analiza zasobu migrantów [Okólski i Fihel 2012, s. 107–108]. Mobilność (ruchliwość) terytorialna jako zjawisko złożone to jeden z czynników kształtujących dynamikę ludności. Ważną kategorię w analizach mobilności przestrzennej stanowią tym samym odpływ oraz napływ migracyjny. Miarą natężenia (intensywności) zjawisk demograficznych w jednostce czasu są współczynniki, które służą do analiz porównawczych natężenia zjawisk demograficznych [Okólski i Fihel 2012, s. 16, 24–27, 48].

2. Bezwzględne oraz względne mierniki natężenia ruchu migracyjnego

Do najczęściej stosowanych bezwzględnych mierników ruchu migracyjnego należą: miernik migracji brutto oraz miernik migracji netto (saldo migracji). Z kolei wśród względnych mierników natężenia ruchu wędrownego można wskazać: współczynnik napływu wędrownego (imigracji), współczynnik odpływu wędrownego (emigracji), współczynnik ruchliwości (mobilności) ludności, współczynnik przyrostu wędrownego oraz współczynnik efektywności migracji.

Miernik migracji brutto określa ogólną liczbę migrujących jako sumę ludności napływowej na określony teren w okresie t oraz ludności odpływowej z określonego terenu w okresie t . Miernik migracji brutto jest obliczany według wzoru:

$$M_b(t) = N(t) + O(t),$$

gdzie:

- $M_b(t)$ – migracja brutto w okresie t ,
- $N(t)$ – napływ (liczba imigrantów) w okresie t ,
- $O(t)$ – odpływ (liczba emigrantów) w okresie t .

Z kolei miernik migracji netto (saldo migracji/migracja czysta) to różnica między ludnością napływową oraz ludnością odpływową z określonego terenu w okresie t :

$$M_n(t) = N(t) - O(t),$$

gdzie $M_n(t)$ – migracja netto w okresie t .

Główną wadą bezwzględnych mierników jest nieuwzględnianie ludności zamieszkałej na danym obszarze, co znacznie obniża ich wartość poznawczą. Ludność zamieszkałą na danym terenie uwzględniają miary względne². Pierwsza z nich to współczynnik napływu wędrownego (imigracji), który informuje o tym, jaki procent lub promil ludności danego terenu stanowi ludność napływowa. Jest on dany wzorem:

$$W_n(t) = \frac{N(t)}{\bar{L}(t)} \cdot C,$$

gdzie:

- $W_n(t)$ – współczynnik napływu wędrownego (imigracji) w okresie t ,
- $\bar{L}(t)$ – liczba ludności w okresie t ,
- C – stała³.

Kolejny jest współczynnik odpływu wędrownego (emigracji), który informuje o tym, jaki procent lub promil ludności danego terenu wyemigrował. Jest obliczany według wzoru:

$$W_o(t) = \frac{O(t)}{\bar{L}(t)} \cdot C,$$

gdzie $W_o(t)$ to współczynnik odpływu wędrownego (emigracji) w okresie t .

Współczynnik mobilności (ruchliwości) ludności informuje z kolei, jaki procent lub promil ludności zmienił dotychczasowe miejsce zamieszkania.

² Dla liczby ludności, która zmienia się pod wpływem przepływów migracyjnych, przyjmuje się jedną z dwóch wielkości: liczbę ludności w połowie analizowanego okresu lub średnią liczbę ludności, którą oblicza się według następującego wzoru: $\bar{L}(t) = \frac{L_p(t) + L_k(t)}{2}$

(gdzie $L_p(t)$ to liczba ludności na początku okresu, a $L_k(t)$ to liczba ludności na końcu badanego okresu [Cieślak 1984, s. 196]). W niniejszym artykule dla obliczeń przyjęto liczbę ludności w połowie badanego okresu, tj. według stanu na dzień 30 czerwca danego roku.

³ W zależności od tego, w jakich jednostkach mają być wyrażone poszczególne współczynniki, można przyjąć: $C = 1$ (jeśli współczynniki mają być wyrażone w liczbach niemiarowanych), $C = 100$ (jeśli mają być wyrażone w procentach), $C = 1000$ (jeżeli mają być wyrażone w promilach) [Cieślak 1984, s. 197].

To suma współczynników napływu oraz odpływu $[W_m(t) = W_n(t) + W_o(t)]$. Jest on wyrażony wzorem:

$$W_m(t) = \frac{N(t) + O(t)}{\bar{L}(t)} \cdot C,$$

gdzie $W_m(t)$ to współczynnik ruchliwości ludności w okresie t .

Inny miernik – współczynnik przyrostu wędrownego – informuje o tym, jaki procent lub promil ludności określonego obszaru stanowi ludność napływowa. Otrzymuje się go poprzez podzielenie migracji netto przez liczbę ludności:

$$W_{p.w}(t) = \frac{N(t) - O(t)}{\bar{L}(t)} \cdot C,$$

gdzie $W_{p.w}(t)$ to współczynnik przyrostu wędrownego w okresie t . Jest on zatem różnicą współczynników imigracji oraz emigracji $[W_{p.w}(t) = W_n(t) - W_o(t)]$. Dodatnia wartość współczynnika wskazuje na atrakcyjność badanego terenu.

Ostatni przedstawiany miernik to współczynnik efektywności migracji, dany wzorem:

$$W_{e.m}(t) = \frac{N(t) - O(t)}{N(t) + O(t)} \cdot C,$$

gdzie $W_{e.m}(t)$ to współczynnik efektywności migracji w okresie t . Współczynnik ten wskazuje na związek między ruchem migracyjnym a stosunkiem migrantów do warunków zamieszkania. Względnie niska wartość współczynnika informuje, że mimo silnego ruchu migracyjnego stosunkowo niewielka część migrantów znajduje warunki zamieszkania, które im odpowiadają [Cieślak 1984, s. 195–198].

3. Analiza empiryczna natężenia zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w województwach w Polsce w latach 2004–2014

Rodzaj posiadanych danych statystycznych o przepływach migracyjnych z rejestracji oraz spisów pozwala na zastosowanie bezwzględnych mierników mierzenia natężenia ruchu migracyjnego, tj. migracji brutto i migracji netto, przedstawionych w tabelach 1 i 2. Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 1 można wskazać na województwa, które charakteryzowały się w latach 2004–2014 najwyższą ogólną liczbą migrujących (biorąc pod uwagę zagraniczne migracje ludności na pobyt stały). Do województw o najwyższej ogólnej liczbie migrujących w badanych latach należały województwa: śląskie, dolnośląskie i opolskie. Przyczyn tego należy upatrywać w czynnikach historycznych związanych z przemianami społeczno-gospodarczymi tychże regionów, wprowadzanych regulacjach w prawie niemieckim, dobrze rozwiniętymi sieciami powiązań migracyjnych oraz łączeniem rodzin emigrantów, co potwierdzają również inni autorzy analizujący zjawisko migracji w ujęciu regionalnym [Jończy 2013; Jończy, Rauziński i Rokita-Poskart 2014; Mielecka-Kubień 2015]. Z kolei województwami charakteryzującymi się względnie niską ogólną liczbą osób migrujących były województwa świętokrzyskie oraz podlaskie. Ponadto w 2006 roku w stosunku do 2005 roku we wszystkich województwach liczba osób migrujących znacznie się zwiększyła, co było związane m.in. z otwarciem kolejnych europejskich rynków pracy.

W tabeli 2 zaprezentowano saldo zagranicznych migracji ludności na pobyt stały. Wśród województw, które w całym badanym okresie charakteryzowały się ujemnym saldem migracji (co oznacza, że więcej osób wyjechało za granicę, niż przyjechało do danego regionu) były województwa: śląskie (w którym ujemne saldo migracji było najwyższe w latach 2004–2014), opolskie, dolnośląskie oraz kujawsko-pomorskie. W niektórych latach w części województw (szczególnie: mazowieckim, małopolskim, zachodniopomorskim i świętokrzyskim) zaobserwowano dodatnie saldo migracji, co może świadczyć o atrakcyjności tychże regionów dla ludności napływowej. Niemniej jednak w latach 2004–2014 w poszczególnych województwach (z wyjątkiem województwa mazowieckiego) dominowało ujemne saldo migracji, które od 2013 roku obserwowano już we wszystkich regionach w Polsce, co świadczy o ich emigracyjnym charakterze.

Tabela 1. Miernik brutto zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w województwach w Polsce w latach 2004–2014 (w osobach)

Województwo	Rok										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łódzkie	573	825	1786	1493	1323	1044	1089	1055	1131	1492	1580
Mazowieckie	1450	1381	3547	2780	2462	2089	1874	2228	2257	2544	2675
Małopolskie	2493	2558	4339	3900	4070	3387	3197	3505	3439	4073	3687
Śląskie	7417	8099	11209	10404	8942	7064	6172	6350	6740	8846	6763
Lubelskie	455	658	1973	1682	1363	1068	880	990	856	1305	1231
Podkarpackie	1497	1860	3517	2802	2830	2191	1770	1937	1880	2167	1762
Podlaskie	839	1027	1632	1176	1078	869	942	1098	997	1078	947
Świętokrzyskie	320	241	1120	979	987	717	636	679	656	753	798
Lubuskie	829	993	1927	1716	1503	1145	1114	1221	1275	1621	1523
Wielkopolskie	784	934	2695	2452	2162	2082	1755	1932	2149	2519	2410
Zachodniopomorskie	972	1353	1690	1729	1707	1625	1304	1382	1488	1717	2834
Dolnośląskie	2322	2463	6372	5487	5228	4104	3820	3808	3973	4960	4362
Opolskie	4682	4276	5623	5453	4674	3127	2574	3042	2858	3429	2751
Kujawsko-pomorskie	701	978	2756	2212	1798	1408	1292	1492	1434	1932	1954
Pomorskie	1750	2537	4779	3917	3395	2706	2692	3091	3062	3635	3193
Warmińsko-mazurskie	1288	1423	2773	2293	1893	1418	1495	1572	1588	2231	1940

Źródło: na podstawie: [GUS 2016a].

Tabela 2. Saldo zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w województwach w Polsce w latach 2004–2014 (w osobach)

Województwo	Rok												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Łódzkie	-29	-201	-1138	-475	-349	108	-23	-47	-185	-574	-344		
Mazowieckie	832	565	-823	-112	326	817	690	654	485	-104	-33		
Małopolskie	-51	30	-2017	-608	-558	765	735	517	223	-951	-625		
Śląskie	-5009	-5623	-8521	-6312	-4240	-1634	-1744	-2020	-2604	-5438	-3531		
Lubelskie	91	4	-1433	-608	-315	84	-38	-176	-154	-673	-635		
Podkarpackie	-85	-384	-2083	-984	-772	111	44	35	0	-829	-308		
Podlaskie	-147	-103	-844	-346	-258	-69	100	-76	-63	-458	-337		
Świętokrzyskie	32	-15	-688	-287	-317	65	22	103	52	-191	-106		
Lubuskie	-23	-211	-1067	-736	-463	-23	0	-165	-181	-635	-663		
Wielkopolskie	0	-222	-1889	-1254	-876	-284	-433	-482	-727	-1479	-1308		
Zachodniopomorskie	-302	-683	-474	-227	-265	147	174	116	206	-375	-1452		
Dolnośląskie	-516	-919	-4030	-1917	-1686	-224	-194	-488	-795	-2364	-1870		
Opolskie	-2976	-2552	-3961	-3317	-2896	-1107	-1122	-1594	-1736	-2439	-1569		
Kujawsko-pomorskie	-257	-530	-1964	-908	-622	-82	-240	-328	-478	-1026	-1100		
Pomorskie	-400	-1197	-3275	-1343	-835	200	-100	-339	-486	-1377	-1087		
Warmińsko-mazurskie	-542	-837	-1927	-1051	-739	-70	15	-44	-174	-991	-782		

Źródło: na podstawie: [GUS 2016b].

Tabela 3. Zróżnicowanie współczynnika napływu wędrownego zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w latach 2005–2014 (w %)

Województwo	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łódzkie	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,03
Mazowieckie	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Małopolskie	0,04	0,04	0,06	0,06	0,07	0,06	0,07	0,06	0,05	0,05
Śląskie	0,03	0,03	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04
Lubelskie	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Podkarpackie	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04
Podlaskie	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,04	0,03	0,03
Świętokrzyskie	0,01	0,02	0,03	0,03	0,04	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03
Lubuskie	0,04	0,05	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05	0,05
Wielkopolskie	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,02
Zachodniopomorskie	0,02	0,04	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	0,05
Dolnośląskie	0,03	0,05	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,05	0,05
Opolskie	0,09	0,08	0,11	0,09	0,10	0,08	0,08	0,06	0,05	0,06
Kujawsko-pomorskie	0,02	0,02	0,04	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Pomorskie	0,04	0,04	0,06	0,06	0,07	0,06	0,07	0,06	0,05	0,05
Warmińsko-mazurskie	0,03	0,03	0,05	0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05

*W obliczeniach wykorzystano dane dotyczące stanu ludności w połowie badanego okresu, tj. na dzień 30 czerwca danego roku. Ze względu na brak danych dotyczących stanu ludności na dzień 30 czerwca 2004 roku – rok 2004 (dla spójności danych) został wyłączony z analizy.

Źródło: na podstawie: [GUS 2005, s. 12; 2006, s. 12; 2007, s. 12; 2008, s. 12; 2009, s. 12; 2010, s. 12; 2011, s. 12; 2012, s. 12; 2013, s. 12; 2014, s. 12; 2016a].

Przedstawione powyżej mierniki (tabele 1 i 2), mimo że pozwalają zidentyfikować główne tendencje w zakresie migracji zagranicznych ludności na pobyt stały w poszczególnych województwach, nie uwzględniają ludności zamieszkałej na danym terenie. Drugim zatem etapem analizy będą współczynniki migracji, które przedstawiają liczbę ludności migrującej w stosunku do liczby ludności zamieszkałej na określonym terenie. Jako pierwszy przedstawiono współczynnik napływu wędrownego zagranicznych migracji ludności na pobyt stały (tabela 3). Biorąc pod uwagę zagraniczne migracje ludności na pobyt stały – ludność napływowa stanowiła w latach 2005–2014 niewielki odsetek ludności danego województwa. Najwyższy odsetek ludności danego regionu stanowiła ludność napływowa w województwie opolskim w 2007 roku – było to jednak zaledwie 0,11%. Ponadto do województw, wśród których odsetek ludności napływowej w stosunku do ludności danego terenu był najwyższy w badanych latach, należały województwa: opolskie, dolnośląskie i małopolskie. Z kolei regionami charakteryzującymi się najniższym odsetkiem ludności napływowej w badanym okresie były województwa: wielkopolskie, łódzkie i lubelskie.

Nieco wyższe, choć nadal niewielkie wartości można zaobserwować w przypadku współczynnika odpływu wędrownego zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w latach 2005–2014 (tabela 4). Względnie najwyższe wartości współczynnika w badanym okresie zanotowano w województwie opolskim, w którym ludność odpływowa stanowiła od 0,33% w 2005 roku do 0,22% w 2014 roku. Z kolei najmniejszy odsetek ludności migrował za granicę na pobyt stały z takich województw, jak: łódzkie, lubelskie i małopolskie. Niemniej jednak we wszystkich województwach w Polsce w badanych latach odsetek ludności migrującej za granicę na pobyt stały był stosunkowo niewielki.

W tabeli 5 przedstawiono zróżnicowanie współczynnika przyrostu wędrownego. Biorąc pod uwagę współczynnik przyrostu wędrownego zagranicznych migracji ludności, należy uwzględnić to, że dodatnie wartości miernika świadczą o atrakcyjności badanego terenu. Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 5 można zauważyć, że w badanym okresie do województw o najczęściej występujących dodatnich wartościach wskaźnika należały województwa: mazowieckie, małopolskie, zachodniopomorskie, lubelskie oraz świętokrzyskie. Należy jednak uwzględnić to, że wartości analizowanego współczynnika były niewielkie (wahały się od 0,03 do 0,01%). Trudno zatem wysnuć wnioski w zakresie atrakcyjności danego regionu pod względem współczynnika przyrostu wędrownego zagranicznych migracji ludności.

Tabela 4. Zróżnicowanie współczynnika oddziaływania wędrownego zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w latach 2005–2014 (w %)

Województwo	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łódzkie	0,02	0,06	0,04	0,04	0,02	0,03	0,03	0,03	0,05	0,04
Mazowieckie	0,01	0,05	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03
Małopolskie	0,04	0,10	0,07	0,08	0,04	0,04	0,05	0,05	0,08	0,07
Śląskie	0,15	0,22	0,18	0,15	0,1	0,09	0,1	0,11	0,16	0,12
Lubelskie	0,02	0,08	0,06	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,05	0,05
Podkarpackie	0,06	0,14	0,10	0,09	0,05	0,05	0,05	0,05	0,08	0,05
Podlaskie	0,05	0,11	0,07	0,06	0,04	0,04	0,05	0,05	0,07	0,06
Świętokrzyskie	0,01	0,08	0,05	0,06	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04
Lubuskie	0,06	0,15	0,13	0,10	0,06	0,06	0,07	0,08	0,12	0,11
Wielkopolskie	0,02	0,07	0,06	0,05	0,04	0,04	0,04	0,05	0,06	0,06
Zachodniopomorskie	0,07	0,07	0,06	0,06	0,05	0,04	0,04	0,04	0,07	0,13
Dolnośląskie	0,06	0,19	0,13	0,13	0,08	0,07	0,08	0,09	0,13	0,11
Opolskie	0,33	0,46	0,43	0,37	0,21	0,18	0,23	0,23	0,30	0,22
Kujawsko-pomorskie	0,04	0,12	0,08	0,06	0,04	0,04	0,05	0,05	0,08	0,08
Pomorskie	0,09	0,19	0,12	0,10	0,06	0,07	0,08	0,08	0,11	0,10
Warmińsko-mazurskie	0,08	0,17	0,12	0,10	0,06	0,06	0,06	0,07	0,12	0,10

* Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: jak do tabeli 3.

Tabela 5. Zróżnicowanie współczynnika przyrostu wędrownikowego zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w latach 2005–2014 (w %)

Województwo	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łódzkie	-0,01	-0,05	-0,02	-0,02	0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,03	-0,02
Mazowieckie	0,02	-0,02	-0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01	-0,01	-0,01
Małopolskie	0,01	-0,07	-0,02	-0,02	0,03	0,03	0,02	0,01	-0,03	-0,02
Śląskie	-0,12	-0,19	-0,14	-0,1	-0,04	-0,04	-0,05	-0,06	-0,12	-0,08
Lubelskie	0,01	-0,07	-0,03	-0,02	0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,04	-0,03
Podkarpackie	-0,02	-0,1	-0,05	-0,04	0,01	0,01	0,01	0	-0,04	-0,02
Podlaskie	-0,01	-0,08	-0,03	-0,03	-0,01	0,01	-0,01	-0,01	-0,04	-0,03
Świętokrzyskie	-0,01	-0,06	-0,03	-0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,02	-0,01
Lubuskie	-0,03	-0,11	-0,08	-0,05	-0,01	0	-0,02	-0,02	-0,07	-0,07
Wielkopolskie	-0,01	-0,06	-0,04	-0,03	-0,01	-0,02	-0,02	-0,03	-0,05	-0,04
Zachodniopomorskie	-0,05	-0,03	-0,02	-0,02	0,01	0,02	0,01	0,02	-0,03	-0,09
Dolnośląskie	-0,04	-0,14	-0,07	-0,06	-0,01	-0,01	-0,02	-0,03	-0,09	-0,07
Opolskie	-0,25	-0,38	-0,32	-0,28	-0,11	-0,11	-0,16	-0,18	-0,25	-0,16
Kujawsko-pomorskie	-0,03	-0,1	-0,05	-0,04	-0,01	-0,02	-0,02	-0,03	-0,05	-0,06
Pomorskie	-0,06	-0,15	-0,07	-0,04	0,01	-0,01	-0,02	-0,03	-0,07	-0,05
Warmińsko-mazurskie	-0,06	-0,14	-0,08	-0,06	-0,01	0,01	-0,01	-0,02	-0,07	-0,06

*Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: jak do tabeli 3.

Tabela 6. Zróźnicowanie współczynnika ruchliwosci migracji ludności na pobyt stały w latach 2005–2014 (w %)

Województwo	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łódzkie	0,04	0,07	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06	0,07
Mazowieckie	0,03	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,05	0,05	0,06
Małopolskie	0,08	0,14	0,12	0,13	0,11	0,1	0,11	0,11	0,13	0,11
Śląskie	0,18	0,24	0,23	0,20	0,16	0,14	0,14	0,15	0,20	0,15
Lubelskie	0,04	0,10	0,08	0,07	0,05	0,05	0,05	0,04	0,07	0,06
Podkarpackie	0,09	0,17	0,14	0,14	0,11	0,09	0,10	0,09	0,11	0,09
Podlaskie	0,09	0,14	0,10	0,10	0,08	0,08	0,10	0,09	0,10	0,08
Świętokrzyskie	0,02	0,09	0,08	0,08	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,07
Lubuskie	0,10	0,20	0,18	0,15	0,12	0,12	0,12	0,13	0,16	0,15
Wielkopolskie	0,03	0,08	0,08	0,07	0,07	0,06	0,06	0,07	0,08	0,07
Zachodniopomorskie	0,08	0,10	0,11	0,11	0,10	0,08	0,09	0,09	0,10	0,17
Dolnośląskie	0,09	0,23	0,20	0,19	0,15	0,14	0,14	0,14	0,18	0,15
Opolskie	0,41	0,54	0,53	0,46	0,31	0,25	0,30	0,29	0,35	0,28
Kujawsko-pomorskie	0,05	0,14	0,11	0,09	0,07	0,07	0,08	0,07	0,10	0,10
Pomorskie	0,12	0,22	0,18	0,16	0,13	0,13	0,14	0,14	0,16	0,14
Warmińsko-mazurskie	0,10	0,20	0,17	0,14	0,10	0,11	0,11	0,11	0,16	0,14

* Uwagi jak do tabeli 3.

Źródło: jak do tabeli 3.

Następny miernik to współczynnik ruchliwości przedstawiony w tabeli 6. Biorąc pod uwagę kształtowanie się poziomu współczynnika mobilności w poszczególnych województwach, można zauważyć, że względnie najwięcej osób zmieniło miejsce zamieszkania w województwach: opolskim, śląskim oraz dolnośląskim. Jednak w żadnym województwie współczynnik nie był wyższy niż 1%, najwyższą jego wartość zanotowano w województwie opolskim – 0,54% w 2006 roku, z kolei najniższą w województwie świętokrzyskim – 0,02% w 2005 roku. Przyczyn stosunkowo niskich wartości analizowanego miernika można upatrywać w danych statystycznych wykorzystanych w niniejszym artykule, które zgodnie z definicją migracji przyjętą przez Główny Urząd Statystyczny dotyczą jedynie migracji rejestrowanych. Nie obejmują natomiast osób, które formalnie nie wymeldowały się z dotychczasowego miejsca zamieszkania, ani osób, które nie dokonały meldunku w miejscu docelowym migracji.

Ostatnim analizowanym miernikiem jest współczynnik efektywności zagranicznych migracji ludności na pobyt stały zaprezentowany w tabeli 7. Współczynnik ten informuje, jaka część ludności osiedla się na określonym terenie. Najwyższe ujemne wartości współczynnika (w całym badanym okresie) dotyczyły województw: opolskiego, śląskiego i kujawsko-pomorskiego. W 2014 roku nadwyżka odpływu ludności nad napływem z zagranicy była najwyższa i wynosiła: 57,1% w województwie opolskim; 56,3% w kujawsko-pomorskim; 54,3% w wielkopolskim; 52,3% w śląskim; 51,6% w lubelskim oraz 51,3% w województwie zachodniopomorskim.

W badanych latach znacznie rzadziej obserwowano dodatnie wartości współczynnika efektywności migracji. Wśród województw, w których zarejestrowano dodatnie wartości tego współczynnika, można wskazać w szczególności województwa: mazowieckie, małopolskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie, podkarpackie i lubelskie, co świadczy o tym, że większa część migrantów decydowała się zamieszkać właśnie w tych regionach. Przy tym w większości wyżej wymienionych województw obserwowana jest od 2013 roku zmiana współczynnika efektywności migracji z dodatniego na ujemny, co może świadczyć o tym, że coraz mniejsza część migrantów decyduje się na zamieszkanie w danym województwie czy też dokonanie formalnego meldunku w związku ze zmianą pobytu.

Tabela 7. Współczynnik efektywności zagranicznych migracji ludności na pobyt stały w latach 2004–2014 (w %)

Województwo	Rok												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Łódzkie	-5,1	-24,4	-63,8	-31,9	-26,4	10,4	-2,2	-4,5	-16,4	-38,5	-21,8		
Mazowieckie	57,4	41,0	-23,3	-4,1	13,3	39,2	36,9	29,4	21,5	-4,1	-1,3		
Małopolskie	-2,1	1,2	-46,5	-15,6	-13,8	22,6	23,0	14,8	6,5	-23,4	-17,0		
Śląskie	-67,6	-69,5	-76,1	-60,7	-47,5	-23,2	-28,3	-31,9	-38,7	-61,5	-52,3		
Lubelskie	20,0	0,7	-72,7	-36,2	-23,2	7,9	-4,4	-17,8	-18	-51,6	-51,6		
Podkarpackie	-5,7	-20,7	-59,3	-35,2	-27,3	5,1	2,5	1,9	0	-38,3	-17,5		
Podlaskie	-17,6	-10,1	-51,8	-29,5	-24,0	-8,0	10,7	-7,0	-6,4	-42,5	-35,6		
Świętokrzyskie	10,0	-6,3	-61,5	-29,4	-32,2	9,1	3,5	15,2	8	-25,4	-13,3		
Lubuskie	-2,8	-21,3	-55,4	-42,9	-30,9	-2,1	0,0	-13,6	-14,2	-39,2	-43,6		
Wielkopolskie	0,0	-23,8	-70,1	-51,2	-40,6	-13,7	-24,7	-25	-33,9	-58,8	-54,3		
Zachodniopomorskie	-31,1	-50,5	-28,1	-13,2	-15,6	9,1	13,4	8,4	13,9	-21,9	-51,3		
Dolnośląskie	-22,3	-37,4	-63,3	-35,0	-32,3	-5,5	-5,1	-12,9	-20,1	-47,7	-42,9		
Opolskie	-63,6	-59,7	-70,5	-60,9	-62	-35,5	-43,6	-52,4	-60,8	-71,2	-57,1		
Kujawsko-pomorskie	-36,7	-54,2	-71,3	-41,1	-34,6	-5,9	-18,6	-22	-33,4	-53,2	-56,3		
Pomorskie	-22,9	-47,2	-68,6	-34,3	-24,6	7,4	-3,8	-11	-15,9	-37,9	-34,1		
Warmińsko-mazurskie	-42,1	-58,9	-69,5	-45,9	-39,1	-5,0	1,1	-2,8	-11	-44,5	-40,4		

Źródło: na podstawie: [GUS 2016a; 2016b].

Zakończenie

Migracja to zjawisko złożone, determinowane różnymi uwarunkowaniami oraz analizowane z różnych perspektyw, związane z ruchem ludności. W kontekście rozwoju migracja stanowi zjawisko społeczno-gospodarcze istotnie oddziałujące m.in. na sytuację na regionalnych rynkach pracy. Jedną z ważnych cech zróźnicowania regionalnych rynków pracy jest terytorialne rozmieszczenie siły roboczej, które stymulowane jest m.in. przez przepływy migracyjne.

Znacznie większą wartość poznawczą w zakresie pomiaru natężenia przepływów migracyjnych ludności mają miary względne, tj. takie, które uwzględniają ludność zamieszkałą na określonym terenie. Na podstawie przeprowadzonej analizy można wysnuć wniosek, że województwa w Polsce charakteryzowały się w badanym okresie zróźnicowanym poziomem natężenia zagranicznych migracji ludności na pobyt stały. Zróźnicowanie to można określić jednak jako stosunkowo niewielkie ze względu na niski poziom przepływów migracyjnych ludności. Od 2013 roku we wszystkich województwach w Polsce notowano ujemne saldo zagranicznych migracji ludności na pobyt stały. W latach 2004–2014 ludność napływowa i odpływowa stanowiła niewielki odsetek ludności zamieszkałej w danym regionie (w zakresie zagranicznych migracji ludności na pobyt stały), co świadczy o stosunkowo niewielkich przepływach migracyjnych ludności (przynajmniej tych rejestrowanych).

Podsumowując, można stwierdzić, że w latach 2004–2014 w województwach w Polsce natężenie zagranicznych migracji ludności na pobyt stały było stosunkowo niewielkie. Województwami, które w badanych latach charakteryzowały się najwyższą ogólną liczbą migrujących, były województwa: śląskie, dolnośląskie i opolskie. Niemniej jednak stosunkowo niski ogólny poziom zagranicznych przepływów migracyjnych (przynajmniej tych rejestrowanych) utrudnia sformułowanie jednoznacznych wniosków w tym aspekcie.

Bibliografia

- Bilsborrow, R.E., 1998, *Methodological Issues and Definitions, Measurement, and Data Collection*, w: Bilsborrow, R.E. (ed.), *Migration, Urbanization and Development: New Directions and Issues*, United Nations Population Fund and Kluwer Academic Publishers, New York, s. 3–14.
- Beine, M., Docquier, F., Özden, C., 2012, *Dissecting Network Externalities in International Migration*, CESifo Working Paper Series no. 3333.
- Castles, S., Miller, M.J., 2011, *Migracje we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Cieślak, M., (red.), 1984, *Demografia. Metody i analizy prognozowania*, PWN, Warszawa.
- GUS 2005, *Klasyfikacja NUTS w Polsce*, <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/?pdf=1> [dostęp: 31.05.2016].
- GUS, 2005, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2005 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2006, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2006 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2007, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2007 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2008, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2008 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2009, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2009 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2010, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2010 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2011, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2011 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2012, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2012 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2013, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2013 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2014, *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 czerwca 2014 r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2016a, *Ludność. Migracje wewnętrzne i zagraniczne. Migracje na pobyt stały zagraniczne wg typu i wieku migrantów*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/tablica> [dostęp: 3.06.2016].
- GUS, 2016b, *Ludność. Migracje wewnętrzne i zagraniczne. Migracje na pobyt stały zagraniczne wg typu, kontynentów i płci migrantów*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/tablica> [dostęp: 3.06.2016].

- IOM, 2011, *Glossary on Migration, International Migration Law Series*, no. 25, <http://www.iom.int/key-migration-terms> [dostęp: 25.05.2016].
- Jończy, R., 2013, *Regionalne skutki odpływu ludności Polski w okresie transformacji (wnioski z badań własnych w regionie opolskim)*, w: Lesińska, M., Okólski, M. (red.), *Współczesne polskie migracje: strategie – skutki społeczne – reakcja państwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 35–77.
- Jończy, R., Rauziński, R., Rokita-Poskart, D., 2014, *Ekonomiczno-społeczne skutki współczesnych migracji na przykładzie Śląska Opolskiego*, w: Lesińska, M., Okólski, M., Slany, K., Solga, B. (red.), *Dekada członkostwa Polski w UE. Społeczne skutki emigracji Polaków po 2004 roku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 233–247.
- Knapińska, M., 2012, *Wspólny europejski rynek pracy. Geneza – rozwój – funkcjonowanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Mielecka-Kubień, Z., 2015, *Wybrane aspekty migracji zagranicznych mieszkańców województwa śląskiego*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 220, s. 21–35.
- Okólski, M., Fihel, A., 2012, *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.